

حکیم
مواہم
اللهم صل علی محمد
وآل محمد

بنوالباق

تهیه: ابراهیم حیدری

استان خراسان رضوی

مشهد مقدس

میزان یاد گیری در حالت های مختلف

منبع: ایرنا

IRNA
INFOGRAPHIC

پیرامون واقعیت و هستی

۱- چستی دانش فلسفه و رابطه آن بازندگی

۲- موضوع دانش فلسفه «وجود» است و فلسفه، مسائل پیرامون «وجود» را بررسی میکند؛

۳- اصل دانش فلسفه را «وجودشناسی» نیز میگویند

فصل ۱: فلسفه و ابعاد آن

درباره حقیقت علم صحبت میکند و خود، بخشی از وجودشناسی به معنای عام آن است؛ (زیرا حقیقت علم نیز خود قسمی از اقسام وجود است.)

فصل ۲: معرفت و شناخت

فصل ۳: انسان

۱- به معنای اعم: در این کاربرد، فلسفه به معنای چرایی است و دانشی تخصصی نمی‌باشد. مثلاً وقتی گفته شود، فلسفه حجاب یا نماز چیست، منظور چرایی انجام آن‌هاست.

۲- به معنای خاص: در این کاربرد، فلسفه شامل تمامی شاخه‌هایش می‌شود از فلسفه اولی و معرفت‌شناسی گرفته تا فلسفه هنر و ...

۳- به معنای اخص: در این کاربرد که معمولاً در کتب قدماست، فلسفه به معنای دانش مابعدالطبیعه یا همان فلسفه اولی است.

واژه "فلسفه" در سه
معنا به کار می‌رود:

بر اساس ادعای کتاب فلسفه ۱ (چاپ ۹۸) هستی‌شناسی به معنای خاص (فلسفه اولی) از نظر زمانی، مقدم بر معرفت‌شناسی است و معرفت‌شناسی از نظر منطقی و معرفتی مقدم بر هستی‌شناسی به معنای خاص است.

این بخش از کتاب (بخش اول) به مباحث اصلی درباره وجود،

یعنی رابطه هستی و چیستی،

جهان ممکنات و مفاهیم امکان و ضرورت و امتناع،

علت و معلول و رابطه علیّت در جهان

اختصاص دارد

پهنه بی پایان هستی است

درباره مطلق «وجود» - یعنی وجود بدون هیچ قید و شرط

شناخت کل جهان هستی

روش عقلی و برهانی

قلمرو اصلی فلسفه

موضوع مابعدالطبعه

هدف مابعدالطبعه

روش مابعدالطبعه

مقدماتی در خصوص مابعدالطبعه (متافیزیک) یا فلسفه اولی

نباید «مابعدالطبعه» را با «ماوراءالطبعه» یکی پنداشت

منظور از وجود همان بنیاد و اساس هر چیزی است.

هستی و چیستی^۱

تعیین نسبت میان آن دو

۱- یکی از مباحث اولیه فلسفه،

درک دو مفهوم «هستی» و «چیستی» (وجود و ماهیت)

۲- معمولاً در کنار هم به کار میروند.

۳- این دو مفهوم از پرکاربردترین مفاهیم میان انسانها

و برای شناخت این دو مفهوم و نسبت میان آنها، چند قدم برمی داریم تا در قدم آخر، به نتیجه مطلوب برسیم

رفتن به سمت آب برای رفع تشنگی

بازی فوتبال و پا به توپ شدن در ساعت ورزش

برداشتن خودکار برای نوشتن مطلب

و هزاران مورد دیگر

چه رفتار هایی؟

تاکنون به رفتار های طبیعی خود دقت کرده اید؟

سوال؟ انجام این رفتار های طبیعی و ... بیانگر چه حقیقتی است و کدام اصل فلسفی را در خاطر می آورد؟

بیانگر آن است که میدانیم در اطراف ما چیزهایی واقعی هست که بر حسب نیاز

از آنها استفاده میکنیم و نیازمان را برطرف می سازیم؛ یعنی قبول داریم که

مثلاً غذا و آب واقعا هست و می توان با دست خود آنها را برداشت و از آنها

استفاده نمود. به عبارت دیگر این ها خیالی نیست و واقعی است.

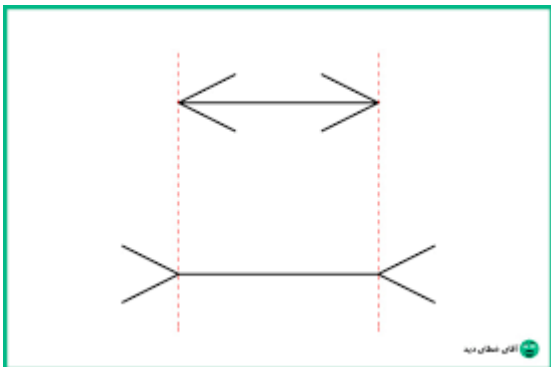
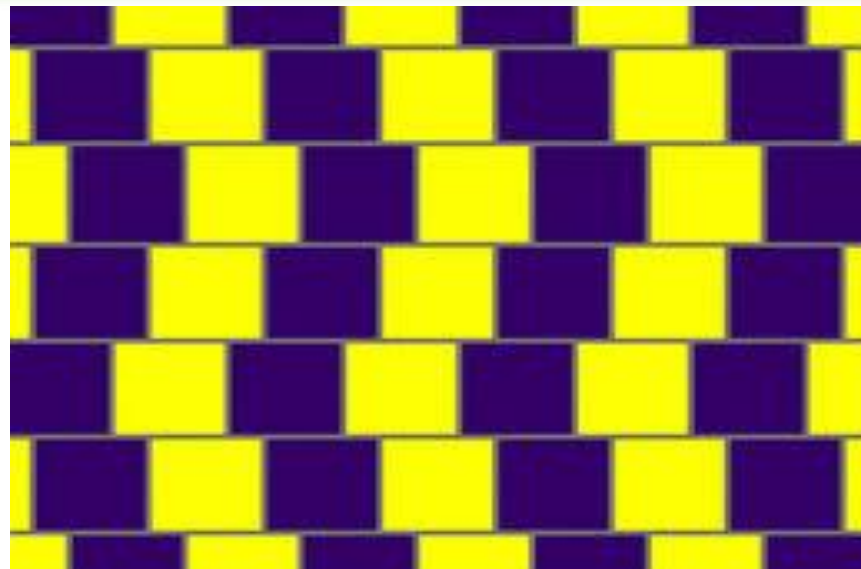
تصورات

نتیجه:

یا در عالم خارج از ذهن وجود دارند.

یا فقط در ذهن وجود دارند

خیلی از اوقات ما به اشتباه بسیاری از چیزها را گمان می کنیم واقعی است ولی بعداً متوجه می شویم که آن ها واقعی نیست و خیالی است. مثل سراب و خطاهای حسی

این رفتار طبیعی و معمولی که از همهٔ انسان‌ها سر می‌زند، در بردارندهٔ چه پیام‌های فلسفی است؟

.....

.....

۱- در این عالم واقعیت یا واقعیت‌هایی هست

۲- بین این واقعیت‌ها تفاوت‌هایی وجود دارد

۳- انسان توانایی و قدرت شناخت برخی از واقعیت‌ها را دارد.

از مشاهده هر واقعیتی چند جنبه در ذهن انسان شکل می گیرد؟ یا به عبارت دیگر چند سوال برای انسان پیش می آید؟

آیا چیزی که می بینیم هست و واقعیت دارد؟

چیزی که وجود دارد و هست، چیست؟

هستی و وجود آن چیز

چیستی و ماهیت آن چیز

پدری کودک خود را به باغ وحش میبرد تا او را با حیوانات مختلف آشنا کند. حیوان بزرگ و تنومندی در همان ابتدا توجه کودک را جلب میکند. کودک با دیدن آن حیوان از پدر میپرسد: «این چیست؟»
پدر میگوید: «این حیوان بزرگ و تنومند، فیل نام دارد و در جنگلهای هند و آفریقایزندی میکند. وزن این حیوان گاهی به ۶۰۰۰ کیلوگرم هم میرسد و به همین خاطر، سنگینترین حیوان روی خشکی است.»

به نظر شما این کودک با طرح این سوال و اشاره به «آن حیوان» به چه چیزی اعتراف کرده است؟

او به «وجود» و «بودن» و «هستی» آن حیوان اعتراف کرده است. (واقعیتی هست)

به نظر شما این کودک با طرح این سوال و اشاره به «آن حیوان» به چه چیزی می خواهد برسد؟

او به «چیستی» و «ماهیت» و «ذات» آن حیوان می خواهد برسد.

پدری کودک خود را به باغ وحش میبرد تا او را با حیوانات مختلف آشنا کند. حیوان بزرگ و تنومندی در همان ابتدا توجه کودک را جلب میکند. کودک با دیدن آن حیوان از پدر میپرسد: «این چیست؟»

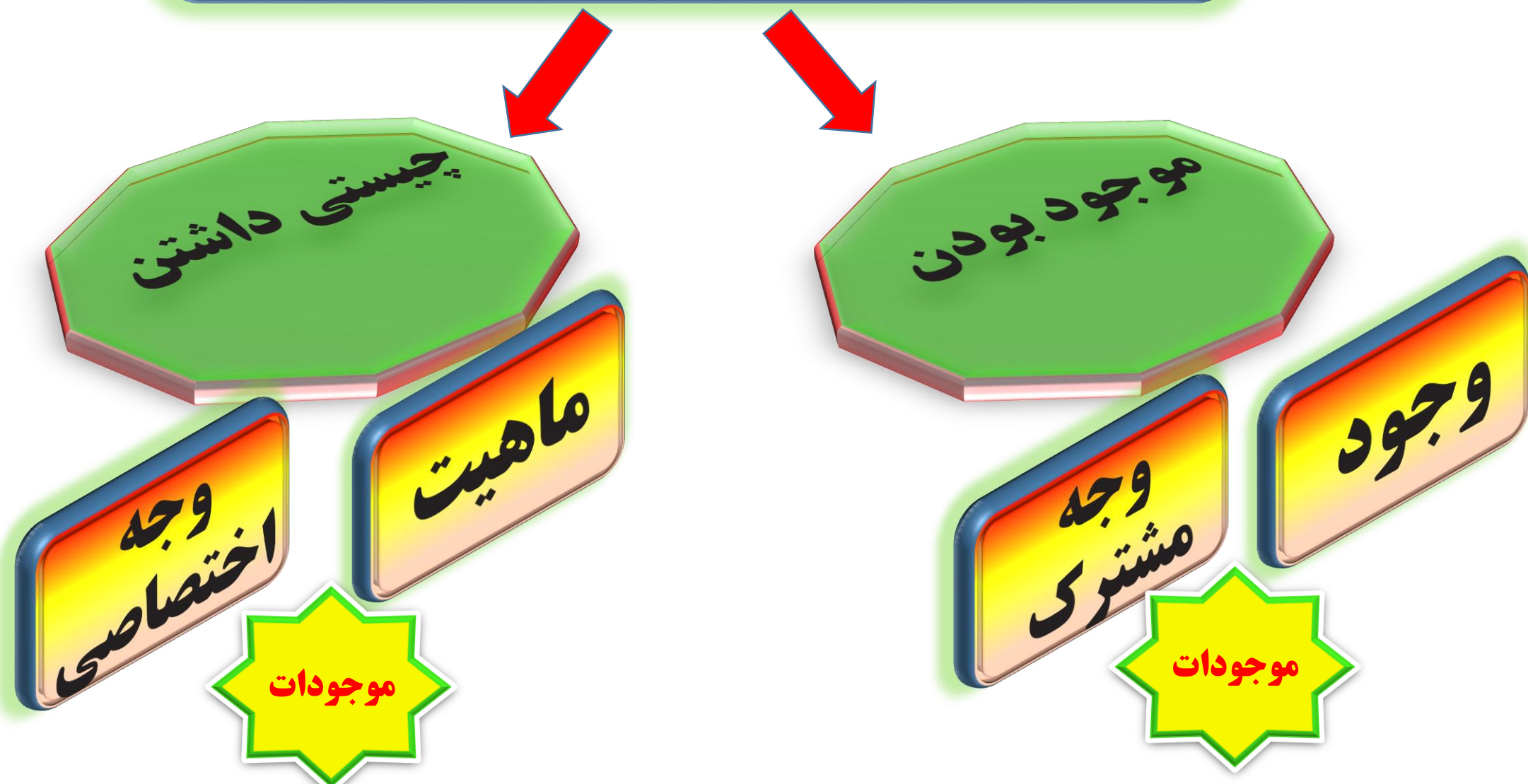
درخواست فهم چیستی و ماهیت

اشاره به وجود و هستی

پدر میگوید: «این حیوان بزرگ و تنومند، فیل نام دارد و در جنگلهای هند و آفریقای زندگی میکند. وزن این حیوان گاهی به ۶۰۰۰ کیلوگرم هم میرسد و به همین خاطر، سنگینترین حیوان روی خشکی است.»

بیان چیستی و ماهیت آن حیوان

انسان در هر چیزی که مشاهده میکند، دو جنبه می یابد

نسبت میان «وجود» و «ماهیت»

قدم سوم

ابتدا فارابی و
سپس ابن سینا

اولین بار کدام فیلسوفان به این مسئله توجه ویژه ای داشتند؟
در تمایز میان این دو مفهوم، نکاتی را مطرح نمودند؟

مغایرت «وجود» و «ماهیت»

قدم سوم

آنها دو جزء از یک چیز نیستند که با هم ترکیب یا جمع شده اند؛ آنگونه که اکسیژن و هیدروژن دو جزء تشکیل دهنده آب هستند

وقتی میگوییم دو جنبه یک چیزند، به چه معنا است؟
«هستی» و «چیستی»

اما از نگاه فلسفی آب یک موجود واحد و

غیر مرکب ولی با دو جنبه مختلف است

هستی
آب

چیستی
آب

در خارج، دو امر جداگانه به نام «آب»
و «وجود» نداریم.

آب» و «وجود» دو مفهوم مختلف و
متفاوت از یک موجود واحد است

نتیجه اینکه: هستی و چیستی دو مفهوم مغایر در ذهن هستند و ما
در خارج از ذهن یک هستی جداگانه و یک چیستی جداگانه نداریم

۱ در اطراف ما اشیای فراوانی هستند که هم «چیستی» آنها را می‌شناسیم و هم از «هستی» شان خبر داریم؛

مانند:

درخت - میز - کتاب - خودکار و

۲ برخی امور هستند که از «هستی» شان خبر داریم اما «چیستی» آنها هنوز چندان برای ما روشن نیست؛

مانند:

روح - عقل - جن - سیاهچاله و

۳ «چیستی» های فراوانی را هم می‌توانیم در ذهن خود حاضر کنیم؛ در حالی که می‌دانیم این امور، حداقل

تاکنون «وجود» ندارند؛ مانند:

قنوس - دیو - سیمرغ و

دلایل مغایرت وجود و ماهیت از نظر ابن سینا

در اینجا ماهیت را بر ماهیت حمل کرده ایم

انسان حیوان ناطق است

چیستی چیستی

در اینجا هستی را بر ماهیت حمل کرده ایم

انسان موجود است

چیستی هستی

این دو گزاره را باهم مقایسه کنید

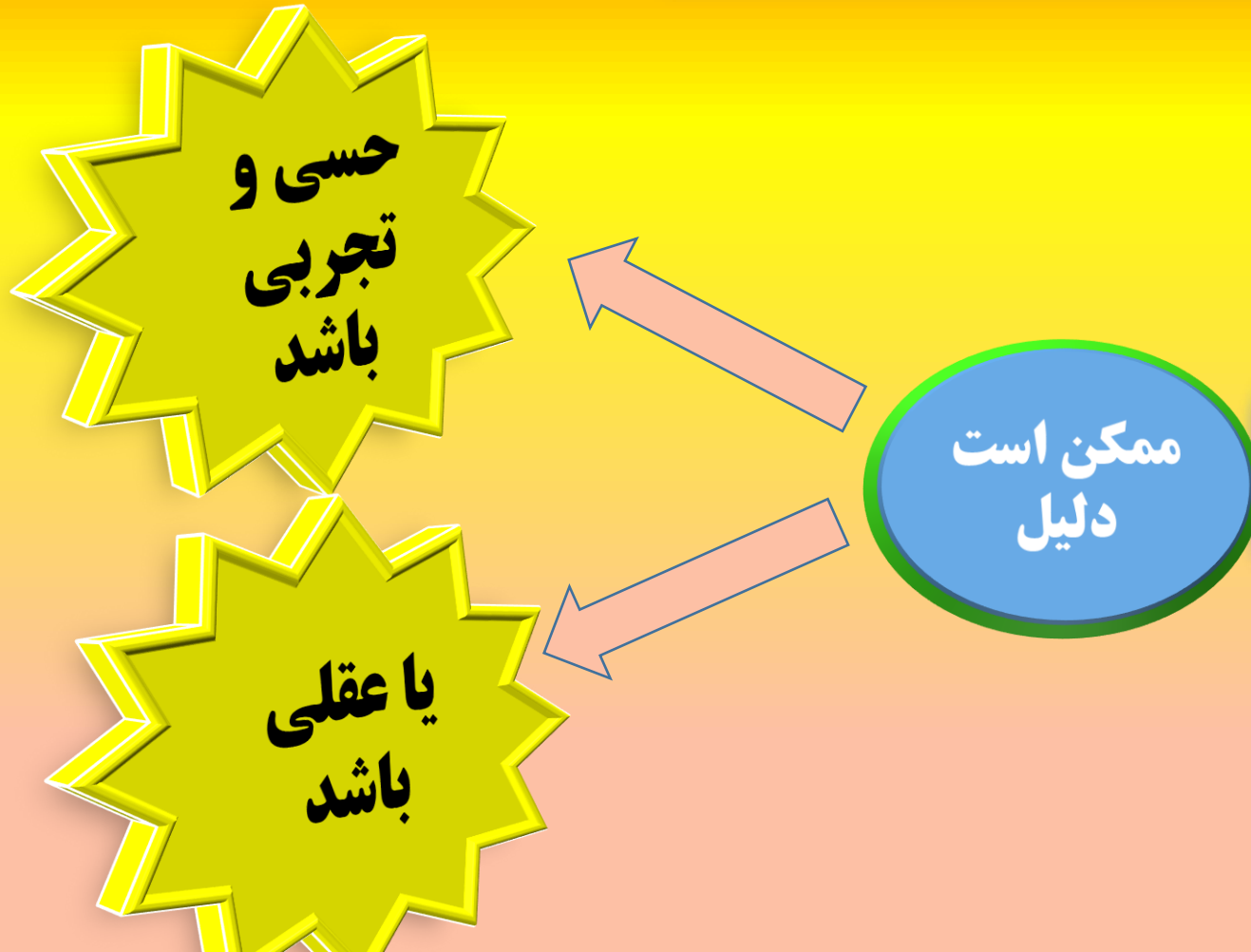
آیا دو گزاره مثل هم هستند یا متفاوتند؟

در کدام گزاره حمل محمول بر موضوع نیازمند دلیل نیست؟ چرا؟

در کدام گزاره حمل محمول بر موضوع نیازمند دلیل است؟ چرا؟

تفاوت
موضوع و
محمول در
گزاره اول
چیست؟

در کدام گزاره حمل محمول بر موضوع نیازمند دلیل است؟ چرا؟

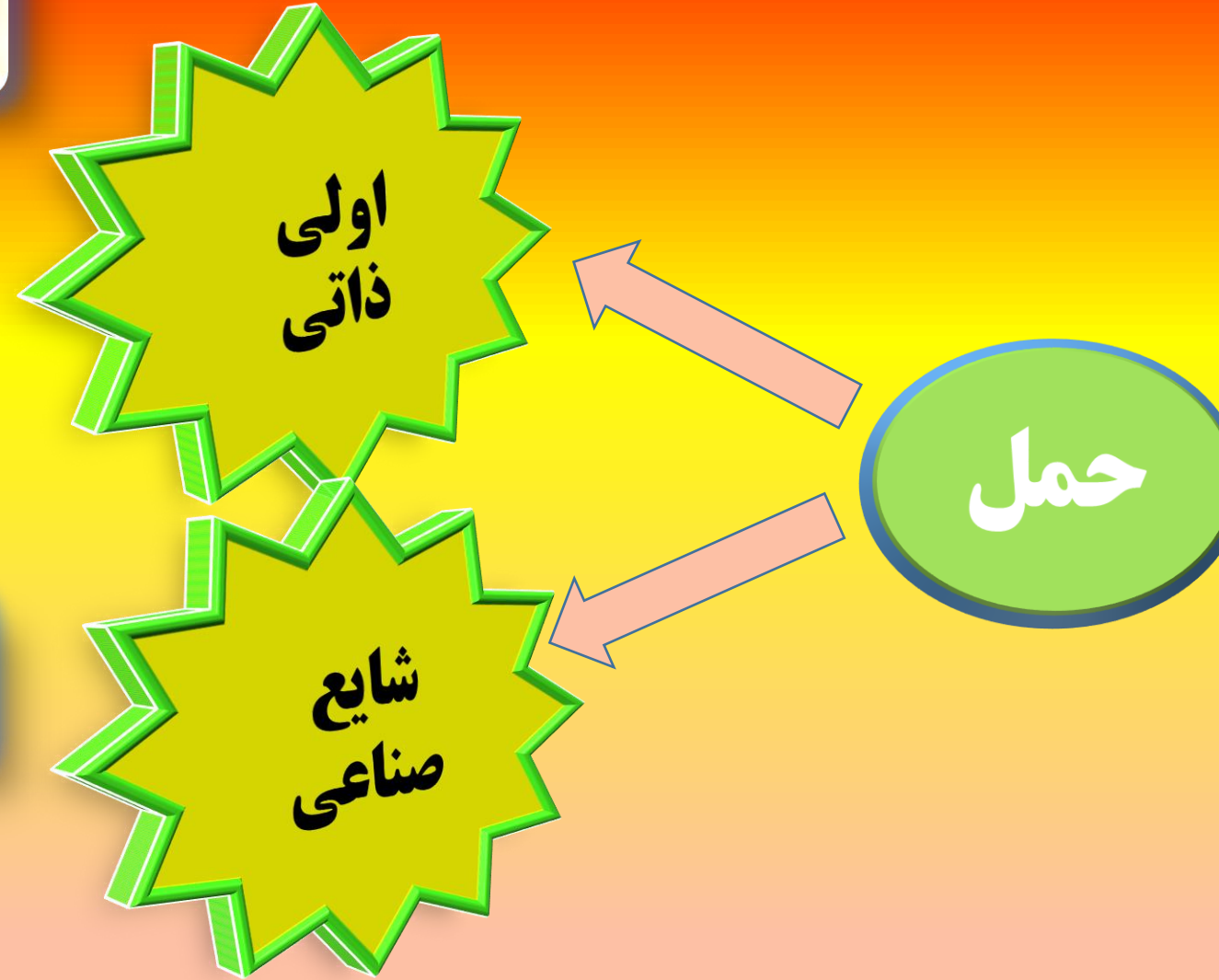
بنابراین، حمل «وجود» بر هر «چیستی»، از جمله «انسان»، نیازمند دلیل است.

هرگاه مفهوم موضوع و محمول یکی باشد

مثلت سه ضلعی است

هرگاه مفهوم محمول غیر از موضوع باشد،

مثلت موجود است

اگر مفهوم «وجود» عین مفهوم «ماهیت» یا جزء آن بود، آیا مشکل و مسئله‌ای پیش می‌آمد؟ پاسخ مثبت یا منفی خود را توضیح دهید.

بله. در این صورت :

الف) تصور هر ماهیتی باید مساوی با موجود شدن باشد در حالی که ماهیت ذاتاً ممکن و نسبتش با وجود وعدم یکسان است .

ب) وقتی وجود چیزی برای ما روشن باشد باید ماهیت آن هم برای ما روشن می بود و برعکس. در حالی که اینگونه نیست. گاهی اوقات

از هستی چیزی مطمئن هستیم ولی چستی آن برای ما روشن نیست مانند روح ، یا ممکن است چستی امری برای ما روشن باشد ولی

وجود آن برای ما روشن نیست مانند ققنوس، غول

ج) حمل وجود بر هر ماهیتی نیازمند دلیل نبود و بین وجود هر چیز با ماهیت آن رابطه ضروری برقرار بود.

د) سلب وجود از ماهیت امکان نداشت، چراکه سلب شیء از خودش یا سلب جزء شیء از آن محال است

به فعالیت «تکمیل کنید» برگردید و با توجه به بیان ابن سینا، به سؤال‌های زیر پاسخ دهید.

۱ آیا سه گزاره طرح شده، با بیان ابن سینا هماهنگ‌اند؟

۲ کدام گزاره نظر ابن سینا را بیشتر تأیید می‌کند؟

۱- بله

۲- مورد سوم

گذری تاریخی «مغایرت وجود و ماهیت»

نام دیگری هم دارد

زیادت وجود بر ماهیت

اهمیت مغایرت وجود بر ماهیت

«فرق بین ماهیت و وجود بی تردید یکی از اساسی ترین آرا و عقاید فلسفی در تفکر اسلامی است»

توجه خاص ابن سینا به این بحث

سبب شد

پایه یکی از برهان های ابن سینا در اثبات وجود خدا به نام برهان «**وجوب و امکان**» شد

مقدمه طرح مباحث جدیدی قرار گیرد

توماس
آکوئیناس

با فلسفه ابن سینا آشنا بود

۱ اصل مغایرت وجود و ماهیت را در اروپا گسترش داد و موجب مناقشات فراوانی در آنجا شد.

۲ همچون ابن سینا این نظر را پایه برهان های خود در خداشناسی قرار داد

۳ پایه گذار مکتب فلسفی «تومیسیم» در اروپا شد

۴ پایه گذار فلسفه ای در قرن ۱۳ در اروپا که بیشتر متکی به دیدگاه های ابن سینا و تا حدودی ابن رشد بود

۵ واسطه آشنایی مجدد فلاسفه غرب از طریق ابن سینا و ابن رشد با فلسفه ارسطویی

۶

اما از قرن ۱۶ میلادی با رشد تجربه گرایی، این دیدگاه ها جای خود را به فلسفه های حس گرا و تجربه گرا دادند و فرصت رشد و گسترش بیشتر را پیدا نکردند.

نظریه مغایرت وجود و ماهیت ابن سینا مورد توجه فلاسفه مسلمان نیز قرار گرفت و زمینه گفت و گوهای مهم فلسفی فراوانی را فراهم آورد که تا امروز هم ادامه یافته است

۱ قضیه انسان موجود است را با کدام یک از قضایای زیر می توان مقایسه کرد؟

۱. انسان بشر است.

۲. انسان حیوان است.

۳. انسان مخلوق است.

۲ شبی علی و محمد در حال گفت و گو بودند. از دور، سایه چیزی شبیه یک حیوان نشسته را دیدند. علی گفت:

آن یک «سگ» است، ولی محمد گفت: آن یک «گرگ» است، وقتی کمی نزدیک تر شدند، دیدند نه سگ

است و نه گرگ، بلکه یک تخته سنگ است!

به نظر شما چه نتیجه ای می توان در مورد نسبت میان چیستی و هستی گرفت؟

۳ به گزاره های زیر توجه کنید و بگویید حمل کدام یک از محمول ها به موضوع ها نیازمند دلیل است و چرا؟

۱. انسان حیوان است.

۲. انسان شیر است.

۳. انسان عجول است.

۴. انسان ناطق است.

۵. انسان موجود است.

۴ آیا در قضیه «مثلث سه ضلعی است» حمل محمول بر موضوع نیاز به دلیل دارد؟ چرا؟

۱- اصل دانش فلسفه را چه می گویند؟

الف- معرفت شناسی ب- وجود شناسی

ج- چیستی

د- علیت

۲- کدام گزینه در دیدگاه ابن سینا نادرست است؟
الف- دو مفهوم انسان و حیوان ناطق از یکدیگر جدایی ناپذیر هستند.

ج- حمل حیوان ناطق بر انسان یک حمل ضروری است.

د- حیوان ناطق مفهوم گسترده‌ای انسان است.

د- انسان مفهوم گسترده‌ای حیوان ناطق است

۳- کدام فیلسوف به نسبت میان وجود و ماهیت توجه ویژه‌ای کرد و چه کسی راه او را ادامه داد؟

الف- ابن سینا- فارابی ب- فارابی- ابن سینا ج- افلاطون- ارسطو د- ابن سینا - کوئیناس

۴- راه را ادامه داد و بیان کرد که وقتی می‌گوییم هستی و چیستی دو جنبه‌ی یک چیزند، به این معنا که آنها دو جزء از یک چیزند که با هم ترکیب یا جمع شده‌اند.

الف- ابن سینا - فارابی- نیست ب- ابن سینا - فارابی- نیست

ج- بیکن- آکوئیناس- نیست د- آکوئیناس- است بیکن

تست‌ها از جزوه آقای آزادجو
انتخاب شده است.

۵- با ترویج کدام دیدگاه، دیدگاه‌های تابع فلسفه ابن سینا، ابن رشد و ارسطو به کنار گذاشته شد؟
کانون ۹۸

الف- فایده‌گرایی ب- تجربه‌گرایی [?] ج- نسبی‌گرایی د- عقل‌گرایی

۶- کدام امر باعث آشنایی مجدد فلاسفه غرب با فلسفه ارسطویی در قرن ۱۳ شد؟ کانون ۹۸

الف- ترویج کامل فلسفه ابن سینا و ابن رشد در اروپا [?]

ب- آشنایی با فلسفه ابن سینا از طریق توماس آکوئیناس

ج- استفاده از آراء ابن سینا و بعضی نظریات ابن رشد در فلسفه اروپا

د- بهره‌برداری فلاسفه‌ای چون آلبرت کبیر و راجر بیکن از فلسفه ارسطویی

۷- «وجه مشترک موجودات» و «وجه اختصاصی موجودات»، به ترتیب، مربوط به چیست؟ و بررسی آن

برعهده‌ی کدام علم است؟ سراسری ۸۵ با تغییر

الف- وجود-ماهیت-معرفت‌شناسی ب- ماهیت-وجود-معرفت‌شناسی

ج- وجود-ماهیت-هستی‌شناسی [?] د- ماهیت-وجود-هستی‌شناسی